

SAMBAND

No. 44. December 1911.

"Samband", — fortsættelse af kvartalskriftet Valdris Helsing — udkommer hver maaned, er tilegnet bygdelaagbevægelsen og vil søge at fremme bygdelaagene formaal og arbeide for deres fremgang og trivsel. Abonnementspris, \$1.00 aaret; enkelte hefter 10 cents hvert. Udgives af SAMBAND PUBLISHING ASSOCIATION, 322 Cedar Ave., Minneapolis, Minn.

Bestyrer og redaktør:
A. A. Veblen.

ISSUED MONTHLY AT MINNEAPOLIS, MINN.

Entered as second-class matter December 5, 1910, at the post office at Minneapolis, Minn., under the Act of March 3, 1879.

Jul i Vesterheimen

er et smukt julehefte, der vil udkomme i løbet af næste uge. Udstyr og indhold paa høide med det bedste, som udkommer i de skandinaviske lande. Stort format.

Omslag af F. E. Foster i 4 farver. **Kunstablag** efter H. Gausta i de originale farver, og egnet til at sættes i glas og ramme.

Forfatterne af det righoldige indhold er vel kjendte og afholdte

Pris 50 cents netto. Portofrit tilsendt Bestillinger bør indsendes snart.

AUGSBURG PUB. HOUSE, - Minneapolis, Minn.

Fotografiske Billeder af Bygdestevner og andre møder, taget med **SKAGE BROTHERS' "Cirkut" Camera**, er at faa frit tilsendt til vedføjede priser. Disse billeder er særdeles gode og greie, paa double weight papir, de fleste 28 x 8 tommer store.

Nordfjordstevnerne 1910 og 11 \$1.00

Landingstevnet 1911, Hadelandstevnet 1911, Valdris-stevnet 1911, Synodens og forenede kirkes aarsmøder 1911, m. flere, 75 cents hvert.

SKAGE BROS.,

416 20th Avenue N.,

Minneapolis, Minn.

PIANOER og ORGLER

Ikke for at vise frem noget billede, men for at faa tilladelse til at henlede Deres opmærksomhed paa vort store lager af instrumenter, da det vil interessere enhver musikelskende.

Skriv efter vor katalog og nævn hvad som ønskes, piano, pipeorgel, kapelorgel eller husorgel. Nævn "Samband".

Northwestern Music House,

CARL RAUGLAND

520 - 2nd Ave. S., Minneapolis, Minn.

DEN KATOLSKE FARE.

Bogen om Gustav Adolf og Trediveaarskrigen og den katolske Fare i Amerika, af A. Fryxell, Dr. H. G. Stub o. a., indb. \$1.00, heftet 75 cents, portofrit, faaes ved at skrive til udgiveren, **Rev. E. Jensen, 2516 14th Ave. S., Minneapolis, Minn.** — Paa det kraftigste anbefalet af U. S. Senator Knute Nelson og kirkebladene.

Samband

(continuation of Valdris Helsing)

is a monthly magazine devoted to old country folk-lore, tradition, and history, and historical and biographical sketches from the Norwegian settlements in America. It is especially dedicated to the bygdelag movement among Americans of Norwegian origin or descent, and seeks to further the growth of the bygdelag societies and the attainment of their aims and objects.

Subscription price, \$1.00 a year.

Single copies, 10 cents.

Published at 322 Cedar Ave., Minneapolis, Minn., by the Samband Publishing Association.

Manager and editor:

A. A. Veblen,

Stillwater, Minn.

Indhold af No. 44. December 1911:

	Side.
Fællesmødet 8de November 1911	33.
Nordfjordingerne og Nordfjordlaget. Past. R. Anderson	37.
En livshistorie. Mrs. Anne Enestvedt	40.
Fox River Settlement, Illinois. B. L. Wick	46.
Julen i Hedalen. A. K. Brenden	50.
Rock Prairie. II. Dr J. S. Johnson	54.
Et brev paa rim. Ole O. Døkken	61.
Fraa ei ferd til Jotunheimen. Torgeir Magistad	62.

Indbydelse til at abonnere paa Samband.

Det udkommer hver maaned.

Det er et literært familieblad for det hele norske folk i Amerika, og vil levere den bedste folkelige læsning, ved norsk-amerikanske forfattere, som det er muligt at faa — helst saadant stof som angaar de gjøremaal og interesser som det almindelige publikum forstaar og skatter, og skrevet af dem som faktisk og praktisk ved hvad de behandler.

Det er desuden tilegnet bygdelaagbevægelsen, og er det eneste skrift, som har sat sig til maal, at tjene denne sag som dens særlige tolk og talsmand.

Spørgsmaalet om et fælles blad for bygdelaagene er blit drøftet paa lagenes fællesmøder ifjor, og atter nu ihøst. Det nylig afholdte møde (8de Nov.) var meget venlig stemt overfor **Samband**, og som man har læst i den offentliggjordte protokol af mødets forhandlinger, blev det besluttet at "tilraade lagene, at samles om et fælles organ." En komite paa tre mand nedsattes "til at underhandle med **Samband Publishing Association**, med hensyn til nævnte blad som fællesorgan. — Desuden henstilledes det til lagenes medlemmer indtil videre at støtte **Samband**."

Det fremgaar heraf at mødet gik saa vidt som det hadde myndighed til at gaa, for at faa **Samband** antaget som organ. Det staar igjen for hvert lag at behandle det forslag som vil foreligge fra den nedsatte tremandskomite. Imidlertid er bygdelaagfolket, ser man, opfordret til at tage bladet og bli sat istand til at dømme om det og handle skjønnsomt paa stevnerne til sommeren.

Skriv efter prøvehefter.

Samband udkommer hver maaned, og koster en dollar aaret. Udfyld nedenstaaende blanket og klip den ud.

Til **Samband Publishing Association**:

For vedlagt en dollar bedes **Samband** sendt et aar til

(Navn)

(Postoffice) Stat

(Angiv husnummer i by)

Kjøb helst money order betalbar til **A. A. Veblen**. Send saa det hele til

Samband
322 Cedar Ave., Minneapolis, Minn.

Samband.

No. 44

December

1911

Fællesmødet.

Bygdelaags-reprezentanternes møde i Minneapolis 8de November 1911.

Mødet holdtes i South Side Commercial Clubs lokaler og blev kaldt til orden af formanden, Pastor L. P. Thorkveen, i kraftige og for bygdelaagsbevægelsen opmuntrende ord, hvorefter der ifredes til valg. Pastor Thorkveen gjenvalgtes til formand og Martin Ulvestad valgtes til sekretær.

Referatet fra forrige møde blev oplæst, og navneopraab foretoges.

Følgende repræsentanter var tilstede: Fra „Baldris Samband“, Prof. A. A. Veblen, Stillwater, Minn., og Wendir Holdal, Rojeau, Minn.; „Telelaget“, Redaktør A. A. Trovaten, Fargo, N. D.; „Nymedølslaget“, Statssenator Herbjørn S. Strøm, Hillsboro, N. D.; „Gudbrandsdalslaget“, Past. L. P. Thorkveen, St. James, Minn.; „Trønderlaget“, N. F. Blomgren, Minneapolis; „Sætesdalslaget“, Bj. Bjørnaraa, Starbuck, Minn.; „Nordfjordlaget“, Pastor N. F. Meland, Lodi, Wis., og Pastor R. Anderjen, La Crosse, Wis.; „Landingslaget“, Kaptein T. A. Rojning, Vode, Ia.; „Totningslaget“, Johan C. Gran, Spring Grove, Minn.; „Østerdølslaget“, Redaktør Th. Eggen, Minneapolis; „Søndmørslaget“, Martin Ulvestad, Minneapolis; „Hadelandslaget“, T. A. Walby og Per Jacobsen, Hudson, Wis.; „Solunglaget“, Amund Øitmo,

Grand Forks, N. D.; „Sundalslaget“, E. G. Gladwed, Lake City, Minn.; „Njøsnelaget“, Thore Gundersen, Beloit, Ia.; „Gardangerlaget“, Wollert Gildahl, Sioux Falls, S. D. Som raadgivende medlemmer optoges A. J. Newgard, New Richmond, Minn., medlem af „Njøsnelaget“, og Arne D. Holm, Sawley, Minn., af „Gallinglaget“.

Skrivelser oplæstes fra Prof. D. G. Ristad, Fergus Falls, Minn., af „Trønderlaget“; Pastor J. A. Johansen, Spicer, Minn., af „Nordlandslaget“; Pastor J. H. Pederson, Minneapolis, af „Selbulaget“.

Udtalelserne af de fremmødte repræsentanter og i de indsendte breve gik ud paa, at de forskjellige lag havde besluttet at deltage i fællesfejsten den 17de Mai 1914, og at man vilde bære hver sin del af det finansielle ansvar forbundet med festen. Lagene havde ogsaa udtalt sig i favør af et fællesorgan; dog med hensyn til dette sidste, saa havde man ikke villet binde sig til nogen bestemt beslutning eller form, førend lagene atter forelægges lagenes respektive aarsmøder.

Følgende valgtes til resolutionskomite: Prof. Weblen, Redaktør Trovaten, Senator Strøm, Bjarne Bjørnaraa og Redaktør Eggen.

Paa Foranledning af et brev fra Senator L. D. Thorpe, Willmar, Minn., mindegavekomiteens formand, vedtoges følgende forslag: „Repræsentanterne for de forskjellige bygdelag samlet i møde i Minneapolis den 8de November 1911 tillader sig at anbefale til medlemmerne af de respektive bygdelag at deltage efter evne i den indsamling, som nu gjøres til mindegaven til Norge i 1914.“

Da det blev nævnt af flere repræsentanter, at bygdelagsbevægelsen var bleven misforstaaet paa enkelte hold, besluttede mødet at lade formanden og sekretæren indrykke i de nordamerikanske blade en redegjørelse med hensyn til bygdelagenes

opgave, særlig med henblik paa samarbejde mellem de respektive lag.

Resolutionskomiteen rapporterede gennem sin sekretær, Redaktør Trovaten, en række forslag, som antoges i følgende form:

1. Bygdelagene afholder og fejrer en 17de Maifest i 1914.

2. Dette møde henstiller paa det varmeste til alle norske i Amerika at slutte sig til denne store nationale fest, som for os alle vil blive af stor fremtidig betydning; især anmodes alle bygdelagene om at være med i det forberedende arbejde.

3. Arrangementskomiteen skal bestaa af et medlem fra hvert af de forskjellige lag.

4. Hvert lag vælger sin egen repræsentant til denne komite.

5. Festen holdes i Tvillingbyerne.

6. Arrangementskomiteen vil bestræbe sig for at faa de norske sangkræfter her i landet til at deltage i festen.

7. Arrangementskomiteen gives frie hænder med hensyn til indsamling af garantifond til at betrygge festen finansielt. Kan dette ikke ske paa anden maade, saa bemyndiges komiteen til at udligne en sum paa mindst \$2,000 i fællesskab paa de lag, der inden 1ste Oktober 1912 har erklæret sig villig til at være med. Naar festen er over, betales bidragene tilbage pro rata.

8. Formanden udnævner en jubkomite af fem til at undersøge med hensyn til den bedste maade at samle garantifond og rapportere til næste møde af arrangementskomiteen.

9. Det anbefales, at formanden sammenkalder arrangementskomiteen til møde inden 1ste Juni 1912.

10. De tilstedeværende valgte repræsentanter fra de forskjellige bygdelag organiserer sig paa dette møde som arrangementskomite for 17de Maifesten 1914 med valg af formand,

viceformand, sekretær og kassjerer. Disse embedsmænd blir staaende indtil 1ste møde i 1913. Tilstedeværende medlemmer af saadanne lag, som ikke har valgte repræsentanter tilstede ved dette møde, ansees som ligestillet med de valgte repræsentanter under besættelsen af embedsmænd for arrangementskomiteen.

11. For at fremskynde arbeidet bemyndiges formanden for arrangementskomiteen til at udnævne saa mange subkomiteer, som han fra tid til anden finder nødvendigt og tjenligt.

Til formand for arrangementskomiteen valgtes Prof. A. A. Beblen af Stillwater, Minn. Det var Prof. Beblen, som først udfastede tanken om denne fest, og mødet fandt det at være paa sin plads, tiltrods for professorens protest, at vælge ham til arrangementskomiteens formand. Til viceformand valgtes Pastor L. P. Thorkveen af St. James, Minn.; til sekretær, Redaktør A. A. Trovaten, Fargo, N. Dak., og kassjerer, L. A. Walby, Hudson, Wis.

Programposterne for mødet var foruden hundredaarsfejsten spørgsmaalet om oprettelse af et fælles organ for bygdelagene samt et arkiv. Efter at Prof. Beblen paa opfordring havde indledet diskussionen om et fælles tidskrift, og efter at flere af repræsentanterne havde udtalt sig, vedtoges der en beslutning om at „tilraade lagene at samles om et fælles organ“, og formanden bemyndiges til at udnævne en komite paa tre medlemmer til at underhandle med „Samband Publishing Association“ med hensyn til nævnte blad som fælles organ. Til medlemmer af denne komite udnævntes Pastor N. Anderjen, Bj. Bjørnaraa og undertegnede. Desuden henstilledes det til lagenes medlemmer indtil videre at støtte „Samband“.

Med hensyn til fælles arkiv bemyndigedes formanden til at udnævne en komite paa tre medlemmer til at undersøge, hvor et sikket opbevaringssted for et saadant arkiv kunde skaffes, samt undersøge andre ting i forbindelse med oprettelsen af

arkivet. Komiteens medlemmer blev Prof. Beblen, Pastor N. S. Meland og E. G. Gladwed.

Ved reising tilstemtes en resolution om at takke de norske blade i Amerika for den liberalitet de hidtil havde udvißt ligeoverfor de forskjellige lag med hensyn til offentliggjørelse af ting vedrørende lagenes gjøremaal.

Martin Ulvestad,
sekretær.

Minneapolis, Minn., Sde Nov. 911.

* * *

Mødets deltagere deltog om aftenen som N. S. Blomgrens gjester i en banket i spisesalen i South Side Commercial Club, i hvis klublokale mødet holdtes. Ved banketten var Prof. Beblen kjsgemester, og taler holdtes af Kaptein L. A. Roising, Amund Øitmo, Thore Gunderjen, Johan C. Gran, Arne Holm, Pastor Thorkveen, Pastor N. Anderjen, Redaktør Trovaten, Senator Strøm, værten, Mr. Blomgren. S. Martin Hansen oplæste en af Hans Seland's „sandfærdige skrøner“.

Tilslut takkedes South Side Commercial Club for frit lokale; ligeledes takkedes aftenens vært, Hr. Blomgren, mens formanden, Pastor Thorkveen, takkedes for, at han havde faaet dette vellykkede og for bort folk saa vigtige møde istand.*)

D. S.

Nordfjordingerne og Nordfjordlaget.

Det er nu noksaa lang tid hengaet, siden vi saa noget i aviserne om nordfjordingerne og Nordfjordlaget; det turde derfor være i orden atter at sige nogle ord om dem.

*) Det bør kanske nævnes her at protokolen for formiddags- og eftermiddagssejssjonen blev efter banketten oplæst af sekretæren og af mødet antaget. — Red.

Det har altid sin interesse og betydning, at komme til kundskab om sit folk. Alle civiliserede lande søger at holde rede paa sine, baade hvormange de er og under hvilke forhold de lever. De har derfor sine folketællinger og statistiske bureaux for derved til enhver tid at være i besiddelse af en nogenlunde rigtig oversigt derom. Det samme gjør de enkelte kommuner og distrikter. For den, som har adgang til saadan statistik, er det en forholdsvis let sag at skaffe sig kundskab om, hvormange indbyggere en kommune har. Spørges der om, hvormange indbyggere der er i Nordfjord i Norge, da lader det sig gjøre at faa rede derpaa. Men det er adskilligt vanskeligere at komme til kundskab om, hvormange nordfjordinger vi er i Amerika. Det lader sig gjøre at faa rede paa, hvormange norfjødte, som bygger og bor i dette land; men hvorfra i Norge de er, det giver statistiken ingen oplysning om. Og dog vilde det være af stor betydning — og særdeles interessant — for os nordfjordinger at faa rede paa, hvormange nordfjordinger vi er her i landet og hvor de er at finde. Men da vi her er spredte over det ganske land, er det en nok saa vanskelig sag at faa rede paa. Og dog er dette en af de opgaver, Nordfjordlaget har sat sig.

Men er det da muligt, at kunne komme til en nogenlunde rigtig kundskab herom? Nu, det har nok sine vanskeligheder, men det burde dog lade sig gjøre. Skal det lykkes at naa dette maal, da maa der et grundigt samarbejde af alle nordfjordinger til; thi ingen enkel person sidder inde med saadan kundskab, eller er saa velkendt med nordfjordingerne, at han kan opspore dem eller skaffe sig en rigtig kundskab og optegnelse af dem. Men dersom nordfjordingerne, hver for sig og hver paa sit sted, vil være behjælpelige hermed, da har vi grundet haab om, at det vil lykkes.

Om det lykkes os at samle de til dette land indvandrede

Nordfjordingers historie, da vilde arbeidet dermed være vel lønnet; thi det vil have større betydning for os og vore efterkommere end de fleste har haft nogen forestilling om.

Skal det inidlertid lykkes os, da maa vi skynde os med at faa det igang; thi de første indvandreres rækker begynder allerede at tyndes og værdifulde oplysninger vil lettelig gaa tabt. Vi beder Nordfjordingerne om at lægge vel merke til dette.

Nordfjordlaget har ansat en jagasfriver, Hr. Prof. L. M. Gimmetod, Galesville, Wis., forat faa dette arbejde igang. Begynd derfor arbeidet langs hele linjen og sæt eder i forbindelse med vor jagasfriver.

Nordfjordlagets direktion har nylig holdt møde og blandt andet besluttet at holde vort næste stævne i Minneapolis i Juni maaned 1912. Det skal begynde med forretningsmøde en Lørdag eftermiddag kl. 2 og saa holdes gjæstebud om kvelden samme dag. Datoen skal senere bestemmes af bestyrelsen. En tilstelningskomite valgtes, blandt hvilke Hr. P. P. Sater er formand og Hr. L. L. Solem viceformand. Vi nævner dette allerede nu, for at Nordfjordingerne kan begynde at lægge sine planer og gjøre sig færdig at komme til stævnet.

Jeg vil ogsaa benytte anledningen til at bede Nordfjordingerne om at melde sig ind i laget. Vi har paa langtnær ikke saamange medlemmer, som vi burde; thi kun vel 300 navne er opført paa listerne og flere af disse har ikke betalt sin kontingent. Nogle var med kun ved organisationsmødet i Como Park, andre blot ved første stævne; nogle har betalt for et aar, andre for to, men nogle har ikke betalt nogen kontingent. De derfor, som ved sig at staa tilrest, bør indsende sin kontingent (50 cents aaret) til kassereren, Pakt. J. C. Nord, Rice Lake, Wis. Alle de, som ikke er medlemmer, bør melde sig og jende sin 50 cent; thi alle, baade mænd og kvinder, bør være medlemmer af laget. „Samband“ anbefales paa det bedste til alle Nordfjordinger.

La Crossje, Wisconsin, November 1911.

R. Andersen, Nordfjordlagets Sekretær.

En Livshistorie.

Af Anne Eneſtvedt.

Min hushond, Ole D. Eneſtvedt blev født paa gaarden Eneſtvedt i Opdals anneſ, Nore preſtegjeld, Numedal den 5te mars 1835 af forældrene Ole E. og hustru Jøran, født paa Nordre Kittilsland i Nore. Hans fader Ole Tolleſſen Eneſtvedt var lensmand i Nore preſtegjeld. Min mand kom fra en ſtor familie, de var ialt 13 ſøſtende hvoraf 11 voksede op, nemlig Selga, Ragna, Tollef, Kittil, Guri, Ole, Barbro, Reier, Lars, Jøran og Gunild. Af diſſe er nu de tre gjenlevende her i landet, nemlig Lars i Voſtine, Dregon, Jøran og Gunild i Sacred Heart, Kenville County, Minn.

Jeg er født paa ſøndre Kittilsland i Nore, Numedal den 5te September 1841 af forældrene Knud Kittilsland og hustru Sigrid født paa Bakke i Væglid. Vi var ogſaa 11 ſøſtende, hvoraf dog kun 7, en gut og 6 piger voksede op. Deres navne er: Bighild, Anne, Liv, Sigrid, Engebret, Margit og Zungeborg. Tre lever her i landet og to i Norge.

Jeg var den næſtældſte af børnene. Min ældſte ſøſter, Bighild, maatte være ſommerjente hjemme, men jeg var med mor paa ſæteren fra jeg var 9 aar gammel til jeg var 16. En af de ſidſte ſommere jeg var paa ſæteren havde vi en oplevelſe ſom jeg vil prøve at fortælle.

Der var en gammel bjørn i granlierne rundt ſætrene, ſom tog ſauerne og gjejerne ud af ſtalden om natten. Sommetider dræbte han en to eller tre, men andre tider fik han intet. En nat kom han og tog borte ſauer og gjejer ud og drev dem lige forbi „ſæterbuen.“ Mor hørte det med en gang og ſprang ud, men ſkrek ſtraks igjen ind til mig: „Anne no maa du op, bjørn ha tikji ſenarn ut,“ og ſaa ſprang hun aſted i ſin natdragt ikke engang ſko paa benene, ſauerne førſt, bjør-

nen efter dem og mor efter ham. Jeg kom op ganſke fort ogſaa, men jeg traf paa mig støvler og et ſkjørt og væffede min ſøſter Liv, ſaa hun kunde ſe efter mine tre yngre ſøſtende om det behøvedes. Da jeg kom ud raabte mor til mig: „Anne du maa reiſe den nordre fjeldvægen, jeitann reiſte der. E har bjørn o ſauinn.“ Jeg ſprang da opigjennem granlien, omtrent en engelsk mil og loffede paa „bjøllegjeiti,“ og tilſidſt ſtanſede den ovenfor ſtogen i fjeldkanten, og jeg tog hende i hjeldeflaven og loffede og der kom en flok af gjejer til os, og vi ſprang nedover igjen. Sommetider faldt jeg og gjejen drog mig; thi jeg ſlap ikke taget i „klavin“ og paa den maade kom vi ned igjen til ſæteren, hvor mor alt ventede paa os. Vi fik nu jaget ind en hel del ſauer og gjejer i en anden ſtald, men fik høre en ſau bræge ſaa ſælt at vi tog lys og gik ind i den førſte ſtald. Der var 9 ſauer igjen, men ingen var ſaaret. Medens vi holdt paa derinde hørte vi noget ſom ruſtede ude og om morgenen fik vi ſe, at bjørnen havde ædt op en „aate“ ſom var lagt ud, nemlig to ſauer ſom den havde dræbt før engang. Næſte dag fik vi ſamlet alle undtagen en jeitonge nogle maaneder gammel. Mor ſagde „bjørn maatte væl ha ſo mykjiſj for brye.“ Men ſenſtøſtes fandt ſar denne ogſaa. Seneen havde drevet den næſten hjem til gaarden.

En liden ſkrubbehistorie ſaar jeg vel ogſaa tage med. En gang i April medens mor var i høladen og „vanlede“ til kreaturene fik hun høre gjejerne ſjørpe og hoppe udenfor. Hun gik ud og da manglede der to gjejer af flokken. Ved at ſtirre lidt opi bakken ſaa hun en ſkrub (ulv) kaſte en blodig gjed paa naffen og med det ſamme hørte hun en jeitonge ſkrife. Hun ſprang til og fandt indvolden og en levende jeitongje og forſtod nu at det var den drægtige gjejen han havde revet ihjel, og at den lille nu var morløs. Derfor ſyntes hun ſaa ſynd om den, at hun dræbte den med det ſamme. Sar og vi børn ſyn-

tes det vilde have været en raritet om vi havde opammet den og vi sørgede over den. Mor gif endda efter skrubben, der med sin byrde sprang ind i et tykt skogholt. Da hun kom did fandt hun den anden gjed ihjelreven, men den havde han ladet ligge, da han vel havde tung nok byrde alligevel.

Da jeg var omtrent 23 aar gammel blev jeg forlovet med Ole Enevoldt og den 4de Juni 1864 blev vi viet i Nore kirke af Past. C. C. Olsen. Samme dag rejste vi til Enevoldt i Opdal paa hans faders gaard. Der boede vi i to aar. Den 17de December 1865 blev vort første barn, Ole født, og allerede næste vaar i Mai 1866 rejste vi til Amerika. I Kristiania stansede vi en stund og tilskyndet dertil af Prof. Gisle Johnson, købte min mand religiøse bøger for 150 speciedaler hos boghandler Gram. Det halve antal af disse var Konfordiebogen og de andre var mest Luthers forklaring over Gelaterbrevet og nogle andre lutheriske bøger. Vi tog billet med Allan linjen og var af de første til at rejse med dampskib. Det var „Peruvian“ og vi var 3 dage paa Nordsjøen og 11 dage paa Atlanterhavet; landede i Quebec den 20de Juni, og kom til Madison, Wis. den 26de. Her traf vi gamle Nils Smitbaek, som var nærmeste nabo til min fæster, Ambjør Mørkvolden paa Koshkonong. Han tilbød sig at skyde os ind did frit, men det var 20 mil did og vi førte halve natten i en vogn, som ikke havde springstæde, kun et bord over baksjen til at sidde paa. Tillegut var syg og Enevoldt selv var bleven syg af at drikke isvand paa hotellet i Madison, saa det var en alt andet end behagelig rejse. Men vi blev saa vel modtagne da vi kom frem, at strabadserne glemtes. Min fæster var enke og levede der med sin yngste søn, Gjermund. Vi stansede der en uge, saa førte han os til Stoughton, Wis., hvorfra vi tog med jernbanen til Prairie du Chien, og gif over Mississippipi paa færgebaad til Mc Gregor, Iowa. Derfra førte vi mestedelen af natten i

stjende regn 22 mil til vi kom til Hans Svensruds hjem og kom endelig en af de følgende dage frem til vort bestemmelsessted, som var hos Lars Reiersen Undebakke (eller Øjet). Han var tremening til Enevoldt og hos denne gæstfrie og hjælpsomme mand stansede vi omtrent et aar. Mange nykommere enten de var slegtninge eller ikke, blev vel modtagne her af den kvikke husmoder Gunild, og gif stanse medens de lydde sig om efter arbejde eller frit land.

I harvesten hyrede min mand sig ud til Ole Evensen Lien fra Skurdalen; han sad paa en reaper og rakede baandene op og jeg og lillegut flyttede da ogsaa did, men da harvesten var over flyttede vi til Reiersens igjen. Jeg kan aldrig glemme den hygge og gæstfrihed som blev os til del hos disse to familier, især den sidste. Reiersens havde 3 børn og en fosterdatter, en søn Nils blev født senere. De flyttede siden til Blooming Prairie, Minn., hvor Lars nylig er død, men enken Gunild lever endnu, har jeg hørt. Hun er hjertelig hilset fra mig om hun læser dette. Vi var hos dem hele vinteren, gif have et rum for os selv, og havde det godt i alle maader. Reiersen sørgede ikke alene for sine husfolks timelige vel, men til hver kveld læste han et kapitel i bibelen og gjorde børnene spørgsmaal om det læste, saa de skulde forstaa det godt. Betsignet være hans minde. Mange af de bøger Enevoldt havde med folgtes her i Clayton county, Iowa. Her gif min mand ogsaa et par maaneder paa engelsk skole.

Om vaaren i April rejste han og hans broder Tollef tilføds derfra op til Albert Lea og vestover til New Ulm og Redwood Falls, til Newville county, hvor de tog land ved siden af hinanden og gjorde lidt nødvendigt arbejde, købte sig et par okser hver og laante sig vogne. De rejste nu tilbage og mødte mig og godset og en nykommer, Erik Nilsen, i St. Peter, hvorfra vi var komne med steambaad op Mississippipi og Minnesota

River. Vi havde nu omkring fire dagsrejser igjen til vort land, og det regnede næsten bestandigt, saa marken var oversvømmet af vand. Da vi kom til Beaver Creek i Kenville county, fik vi den bedste, at her kunde vi ikke „cross“ den rivende strøm; thi mange vogne havde væltet og reist med strømmen. Enestvedt vadede dog ud i vandet og fandt en stor sten, som havde væltet vognene, og ved at staa paa den og kommandere Osjerne til sig og tilside, kom vi vel over, men vandet stod til bredden af vognboksen. Jeg sad paa en stol med lille gut paa fanget, og ved at holde klæderne vel omkring mig blev jeg kun vaad paa fødderne. Ellers gik alt godt og om aftenen den 27de Juni 1867 kom vi til den farm i South Sacred Heart, Kenville county, Minn., som hele tiden siden blev vort hjem.

Det første aar var ganske tungt at gjenmemgaa; thi alting var dyrt. En barrel flour kostede \$16 og den maatte fragtes 35 mil og føreren fik \$2 for hver barrel han førte for sine naboer. Vi fik dog have hilsen og tiden gik noksaa fort. Endsskjønt vi ingen prestelig betjening fik, havde vi gode bøger med os, og saa samlede vi om søndagene i husene hos hverandre; og Lars Rudi fra Opdal i Numedal, som i Norge havde været lægprædikant, indledede andagten med bøn. Saa læste han af Luthers (postille) og dagens epistler og evangelier, og vi sang af Guldbergs salmebog. Gamle Rudi og hans kone lever endnu som hædersfolk i nabolaget. Han er nu 85 aar gammel, holder fremdeles fast ved sin gamle lutheriske tro og lære. I de første aar herbest blev ogsaa resten af den store bogforsyning fra Norge solgt eller givet bort til dem som havde mindre raad.

I 1868 kom den første prest, afskøde Past. Th. Johnson fra Nicollet county, vestover og holdt gudstjenester i de smaa jordfjeldere og loghytter, døbte børn og stiftede „Vor Frelsers Me-

nighed“ i Kenville og Redwood countier. I 1871 fik vi fast prest i J. E. Bergh som i over 30 aar var vor prest. Han er død og begravet i Sacred Heart by.

Høsten 1875 var en trængselens tid for os. Søstene løb løbst saa jeg brækkede min arm og min mand brækkede sit laarben og der var 20 mil til doktor og \$300 doktor-bill. Men ogsaa her hjalp Herren os igjennem saa vi ingensinde led nød. Tyngre blev det dog i ottiaarene, da min mand ved de ualmindelige strabadser, lange rejser i væde og kulde, paadrog sig den sygdom som i 1887 endte hans liv. En elskværdig og kristelig egtefælle og nabo fulgtes til graven under sjelden stor deltagelse, og jeg sad igjen som enke med 9 børn, den ældste 21, den yngste knapt 1 aar gammel. Men ogsaa denne, den tyngste af mit livs tilfælfelser hjalp den trofaste Gud os over, og jeg har siden kunnet holde næsten alle mine børn paa høiere skoler og seet de fleste af dem med eget hjem og i gode livsstillinger. Vor ældste søn (1) Ole, som fulgte os fra Norge, gik et par vintre paa Willmar Seminary, men hans skolegang blev afbrudt ved faderens død; men han gik senere i to aar paa Minne-nejota School of Agriculture og graduerte derfra og lever som farmer ved Belview, Redwood county, Minn., er gift og har 6 børn, 4 gutter og 2 piger. Han er fortiden sekretær for Numedalslaget. (2) Jørgine Caroline, graduerede fra Willmar Seminary, holdt engelsk skole nær hjemmet og andre steder, var i 12 aar lærerinde ved Martin Luther barnehjem i Madison og Stoughton, Wis. Hun har nu været i 5 aar ved Synodens barnehjem i Teller, Maska, som lærerinde for Eskimobørnene der. (3) Sophie Helene, frekventerede ogsaa et par aar Willmar Seminary, holdt siden engelsk og norsk skole, var ved Orphans Home i Stoughton, graduerede i 1909 fra Palmer School of Chiropractics, Davenport, Iowa, fik state board examination with Licence to practice i Chicago i Januar

1911, og er praktiserende Doctor i 2337 Milwaukee Ave. (4) Carl Christian gif paa Willmar Seminary. Han var en tidlang hvedeopkjøber i Belview, Minn., er nu medeier i Belview Mercantile Company, hvor han driver almindelig „store“ forretning. Han er gift og har 3 børn. (5) Theodor, gif to vintre paa Luther College, maatte afbryde paa grund af sygdom, reisste til Norge et aar. Siden er han gift og har 5 børn, og lever som farmer i South Sacred Heart, Minn.

(6) Anna Regine graduerede fra Willmar Seminary, holdt engelsk skole, blev gift med G. S. Kravik og er nu i Everett, Wash., har 6 børn.

(7) Engebret German, graduerede fra Minnesota School of Agriculture, driver nu den gamle farm. Han er gift og har to børn. (8) Reier Johan er hos sin søster i Chicago og studerer til doktor. (9) Louise Marie, graduerede 1906 fra Luth. Normal School, holdt engelsk og norsk skole nær hjemmet. Døde den 13de Sept. 1908.

Selv har jeg for endel aar siden været tilbage til Norge og besøgt gamle mor (hun er nu død) og slegt og venner og siden var jeg et aar ude ved kysten hos min datter, Mrs. G. S. Kravik. Er nu i Chicago hos min herbørende datter og trives godt. Er fremdeles ved god helbred og har kun dette at sige, ved taken paa min livsrejse: „Jeg er ringere end al den miskundhed og trofasthed Herren har beviist mig.“ Jeg og mine børn hører alle til Den norske Synode.

Tilfjeldt en hjertelig hilfen til alle slegtninge og numedøler hvor de end monne færdes! Mrs. Anne Gnestvedt.

Fox River settlementet, Illinois.

Der er saa steder, ja knapt noget sted i Amerika, som er saa interessant for nordmænd som Fox River i Illinois. Vel er

Rochester, N. Y. de norske første blivested, men her er det lidet nu som minder om dette første nybygge i Vesterheimen, medens Fox Riverdalen er endnu befolket af nordmænd som taler det norske sprog med lethed og fjndighed. Det smigrer altsaa nationalsjælens at besøge et saadant sted, hvor vore forfædre i flere slegtled var ledere. Endnu den dag idag bærer stedet præg af sin nordiske bebyggelse. Der er noget hyperligt baade i tale og levemaade, som er saa nordisk.

Den første nordmand som kom streifende hertil var nok Kleng Beerfon, en mand som var alle steder fremme og overalt velkommen. Kleng kom hertil om vaaren 1833, og da han var julten og træt efter en lang dagsmarjch satte han sig ned under et egetræ for at hvile. Han faldt i søvn og havde en drøm, hvori han saa den udstrakte prairie opdyrket af sine landsmænd. Da han vaagnede af denne søvn og saa udstrakte vidder, endnu brugte af rødhuderne som kampladser, saa troede han paa „synet“ som han kaldte drømmen, og lagde saa tilbage til New York for at fortælle sine kamerater om det forjættede land ved Fox River.

Den som nu reiser igjennem dette settlement maa samtykke i, at Klengs drøm for lang tid siden er gaaet i opfyldelse.

Først næste vaar begyndte nordmænd at sætte sig ned ved Fox Rivers skogrige bredder. Jeg kan ikke give navnet paa alle. De mest bekendte er de følgende: Jakob og Knud Slogvig, Toften Bjaaland, Endre Dahl, Tom Barland, G. Haukaas, Nels Thomjen, Gaaver Knudsen, Toften Olsen, Hans Bøe.

Først byggede jettlerne ved flodens bredder, men settlementet udstrakte sig til Lisbon, Newark, Sheridan, til Veland. Nu er det et af de største norske settlementer i Amerika. Det var ikke længe, før nogle tog sig en tur tilbage til Norge og nu har i mange aar veien til Fox River over kanalen til Chicago, og videre med kanalsaad til Ottawa.

Følgende nedsatte sig her det andet aar, nemlig: Nels Gjertdal, Hjest Golvand, Dan Kosdal, Jørgen Johnsen, Knud Williamson, D. Godnefjeld, Ole og Knud Olsen, Nels Nelson, Nels Frøland, Aner Nafsen, Lars Tallaksen, Lars Bremse, med flere.

Johan Norboe var en af de første pionerer, som drog til Missouri og senere til Texas, hvor han døde som en af de første nordmænd til at vandre saa langt i vesten. Mange af disse første pionerer var paa mange omraader merkkelige mænd.

Af de mange jagu eller slojer, som er fortalt om nordmændene ved Foy River skal jeg kun nævne nogle saa saa læsjerne kan saa indbilde sig disse tapre karer som satte sig ned i den egne ved siden af rødhuderne.

Lars Bremse var en raring som havde nogen mer dannelselse end resten, og det var ikke længe før han satte sig ind i politiken. Han blev indstemt til justice og hans domme i mange tilfælde harmonerer ilde med Blackstone. En gang skulde han have svaret, da advokaten protesterede, at saaledes tolfede ikke højestretten loven: „Na gjer eg om højestretten, eg e høgast i mit court eg, og styre saa eg vil ette mit eie hove eg, maa doffer beta.“

Tallaksen og Klem drog en vinter til Bishop Hill kolonien i Henry county, hvor Kleng en kort tid friede og fik ja. Da Kleng ikke var rig paa penger eller klæder, saa maatte Taraldsen, paa Klengs bøn om ikke at fortælle det, laane ham en stiv floshat, som var moden paa den tid.

Tom Griksen var en kanalarbejder og en ivrig demokrat. En dag skulde Erik og hyredrengen kjøre til Ottawa for at saa se presidenten. Tom var en høi mand mens drengen var liden af vekst og kunde ikke se meget i folkedyngen. De ventede hele dagen og imod kvelden hørte man der blev raabt hurra, og da tog Tom hatten af hovedet for at ære landets styrer.

Drengen fortalte siden „naa eg saa han Tom to hatten af, saa fæc eg ogjaa huva af for eg trodde at jaapas æra burde eg hyna presidenten og. Men eg hørte etterpaa at presidenten var ikki der, men en anden stormand. Daa blei eg sinna, det va kaldt i veiret og eg holdt huva i haanden i lang ti.“

En nordmand skulde blive borger og havde et par dygtige borgere til at bruges som vidner. Dommeren spurgte manden naar han var født og han svarede i al trofkyldighed: „Eg kom te den natta hu Kaujia bar, ja altid hu mor.“ Da dette blev oversat satte dommeren i en sfoggerlatter, men manden blev skrevet ind i bogen som borger af de Forenede Stater.

Her, nær Foy River, byggede Elling Gieslen den første kirke og her virkede han i flere aar. Ikke langt herfra, ved Lisbon, virkede den bekjendte Stavanger skrædderjøn, Past. P. A. Rasmussen, bekjendt overalt i de skandinaviske jettlementer. Det var ogsaa i denne bygd at nordmænd sluttede sig til mormonerne, og de har den dag idag en nokjaa stor forsamling.

Svis noget sted i Amerika skulde hyldes som nordisk, saa maa det være netop La Salle county, Illinois. Det smigrer nemlig nationalsjølelsen den dag idag at besøge dette sted. Netop her kan man finde saa mange eiendommelige minder fra nybyggertiden. Her var det Kleng saa det forunderlige syn; her var det mange af sluppefolkene satte sig ned som nybyggere, og her er de fleste stedet til hvile.

Det er ikke formeget om vi, deres efterkommere hylder mindet om disse første banebrydere, som ikke stansede ved kysten, men drog ud paa vidderne og nedsatte sig nær rødhuderne længe før landet var aabnet for settlere, langt fra hviede folk og fra fædres jord.

Lad os med vor gamle folkedikter Nafsen hylde disse dygtige nybyggere som virkede saa meget for sit land og sit folk:

„Lat os ikkje forfedrene gløyma,
under alt som me venda og sm;
for dei gav os ein arv til at gjøyma,
den er større, enn mange vil tru.“

B. L. Wick, Cedar Rapids, Iowa.

Julen i Hedalen.

Julen i Hedalen er vel ikke forskjellig fra julen andre steder i Baldris eller kanskje over hele Norge. Dog er det med blikket fæstet paa julefereiringen i Hedalen, jeg vil prøve drage frem nogle billeder.

Man ventede ligesom noget saa herligt af julen at man glædede sig mere og mere efter hvert som tiden skred frem. Derfor begyndte man tidligt at lage til jul. Det var gammel skik og brug i flere gaarde at have nye klæder til jul. Var man fattig fik man nøie sig med et par nye støvler eller sko, en trøje eller lignende. Derfor kan man gjerne sige at de lagde til jul hele aaret rundt. Sauerne maa klippes, ulden vaffes, karded og spindes; garnet spoles og væves, tøiet stampes og farves og siden klippes, jyes og presjes osv. Thi derhjemme var det ikke som her, at man kunde gaa ned i byen og kjøbe alt færdiggjort. Nei, næsten alt tøj var hjemmевirket og alle klædningsstykker var jyet af bygdens skræddere og husets kvinder. Derfor har disse klæder et langt høiere værd, end om de var kjøbt i en butik; thi de har en hel historie som maner frem det ene billede efter det andet om flittige hænder og de gode hjertes som i lang tid har baaret paa den kjærliche tanke, hvorledes de kunde gjøre en glad paa juleaften.

Manden maa træffe og saa fornet malet, de maa kjøre langt tilskogs efter ved, saa man kan have det kojeligt og varmt

inde, om saa fulden knager og sneen hvirvler udenfor. Og har man ikke rakesjiff selv, maa man saa nogle „merker,“ et bismerpund eller to, selv om man maa kjøre 5 norske mil efter den. Det begynder at blive travelt. Hvert gulv skal skures, hver væg og hvert tag skal vaffes, hver kniv og gaffel pudses, hver kaffekop og tallerken gjøres blanke. Brød og kager maa bages, sorteres og lægges pent paa sin plads. Talglys støbes og jukker, kaffe, erter, gryn og mange andre ting, maa kjøbes hos landhandleren. De blir mere oplivede mere glade. Der kommer nyt liv over bondesolket og der er intet rum i hjertet for mishaab og kulde. De har det alt for travelt til at lade findet høie sig ned i mishaab og vemod. Den hele bygd har det travelt. Ingen vil blive den sidste med arbeidet og det gaar ligesom i et kapløb. For en tid siden blev det i et eneste kjør. Ingen vil gaa ledig og ingen saar gaa ledig. Endog han lille Per, som nok havde lyst til at rende paa ski op i bakkerne, maa hjælpe til, ellers saar han ingenting til jul, har hans mor jagt, og da vilde det blive rent galt for lille Per — han som venter saa meget af julen.

Endelig oprinder den sidste dag. Endnu et godt tag i arbeidet saa er man jærdig. Saa kan man puste ud, sove, spise, gaa rundt til naboer og slegtninger i en to — ja op til 3 uger, smage paa maden, fortælle og lytte og have „great time.“ Tidligt om morgenen kan man se lys ved „skaalen“ paa hver gaard, hvor bonden stræber med den sidste rest af „juleve'n.“ Senimod middag blir juleneget sættet til en lang birk og reist ved laaven, og med frydefrik styrter spurvene frem fra sine smuthul, fra taget, fra træerne eller hvor de har siddet og ventet. En, to, tre og bandet er fuldt af glade kvidrende smaa fugle. Her er fremmødt spurve af andre gaarde og det blir nu en hilsen, en lykønskning, en sladren, og kvidren uden ende, og bonden staar smilende og lyttende til deres glade taftefang.

Dagen skrider fremover; men hvad er det? Det blir saa stille udover den travle bygd. Moderen, som kommer fra fjøset stanjer og sætter bøtten fra sig i sneen. Senta, som kommer med den sidste „vasvænne“ stopper og lytter. Faderen som endnu holder paa at hugge ved staar og støtter sig til øksefastet; datteren lader haanden hvile, netop som naalen er stukket i tøiet. Staldkar'n som pudser hesten kommer frem i stalddøren. Folk, som taler sammen paa veien, stanjer midt i sætningerne, og latteren dør paa børnenes læber. Hele bygden lytter aandeløs og spændt; thi gjennem luften dirrer en forunderlig lyd, undertiden saa lav og blød som en viggelæng, og undertiden vokser den, tiltager i styrke, svulmer og bølger med en dyb, mægtig klang fra fjeld til fjeld. Kirkeklokkerne ringer julen ind!

Og hjerterne føler sig med en gang greben af alvorstanfer. Den underlige lyd, der lagde alvor og anger, og derefter en stille glæde ind i alles barme, toner fremdeles gjennem luften, snart svagere, snart sterkere, bølger over de sneklædte marker, langs de isede elve, over de mørke aaser, opad de hviddækte fjelde, for deroppe at møde klokkeklangen fra de omkringliggende bygder.

Solen er gaaet tilhvile og mørket lægger sig over bygden. Sunde i huset lægges store træstykke paa peisen og lampen og lys tændes, og efter at have vasket sig og isørt sig nye klæder og faaet en dram med en „glædelig jul,“ smager man paa ølet, som er paa tonden, der har staaet spumet i 2—4 uger. Bibelen bringes frem. Sænderne foldes og alvor og søndagsstemning lægges ind i alle sind. De gamle og velkjendte billeder oprulles atter for aandens øre. Man ser hyrderne, Isjæt som skjærer gjennem natten, hører de fagre toner og vingesusset i luften.

Saa skal der da smages paa julegrøden, paa tunbrødet, paa

rafesjften, osv. Alle synes at have glemt verden med al dens kulde og ondskab. Og mangen mindes nok og vil ikke glemme julekvelden hjemme, hvor man sad rundt det flammende baal og havde det hyggeligt. Men som man sad der tænkte man paa hende, som sidste juleaften sad iblandt dem friis og rød; men som nu hviler i kirkegaarden. Ingen nævner hendes navn skjønt alle tænker paa det samme. Eller kanskje paa ham, som nylig reiste til det fjerne vesten. Er det ikke ensomt og langsomt for ham i kveld? Det ene lys efter det andet slukkes bortover bygden; udenfor tindrer stjernerne i overjordisk glans. Nordlyset flammer og maanefinnet slumrer paa sneen. Men ilden paa ovnen er sunket ned i gløderne. Kun nu og da isyder en flamme op og en smule og kaster et svagt skjar paa sneen som driver forbi.

Første juledag var næsten alle folk til kirken — derjom der var messe — og selv om man levede tæt ved kirken tog man hesten (den som hadde nogen) prydet den med en del bjelder og kjørte som en herremand til kirken. Tiden ved kirken blev brugt baade til at høre paa presten, høre heftene, hilse paa hverandre og indbyde hverandre til gjestebud. De følgende dage og nætter var der gjestebud paa gjestebud rundt i bygden. Man aad og drak, danset lidt, og sang. Og medens mændene pratete paa hestehytte og fortalte historier gif kvinderne ned i fjøset for at se paa kreaturene, sauerne og gjederne, og paa grisen som blev strøget paa ryggen og klappet paa trynet, fordi han var baade fin og snil.

Men ungdommen var ude og gif julebuk, eller akte paa ski, eller morede sig i kjelkebakken, og mangen elskovslue blev tændt, ringe byttet, kjærlighedsbrev stiftet, og mangt et kjærtegn givet, som forældrene ikke vidste noget om.

M. K. Brenden.

Rock Prairie.

Af Dr. J. S. Johnson.

II.

Som før antydet er ikke dette Rock Prairie settlements historie. Men der er endel punkter i forbindelse med den tidligste pionering som aldrig har været bragt rigtig paa det rene, og angaaende hvilke der hersker uoverensstemmelse i de forskjellige historiske beretninger. Disse er det da særlig meningen at berøre.

Den første norske mand som satte sin fod inden staten Wisconsin's grænser, var utvivlsomt Aleng Pearson. Men han bofattede sig ikke, og gjorde kun en strejftur. Den første mand af norsk æt til at bosætte sig inden statens grænser, var Ole R. Mattesta og hans broder Ansteen, paa Jefferson Prairie nogle mil øst fra Beloit. Han byggede sit første hus om sommeren 1838, aaret efter deres ankomst. Ansteen Mattesta, som reiste tilbage til Norge i 1838, kom i September 1839 tilbage til Amerika med et større følge, for det meste numedøler. Disse blev modtaget i Oles tarvelige lille logtue indtil de fik indkvarteret sig hos naboerne, af hvilke der var otte i tallet. I dette følge var Rock Prairies første jettlere, og der var især to mænd blandt dem som kom til at spille hovedrollen i Rock Prairies første grundlægning. Der har hersket adskillig uoverensstemmelse om hvem den første jettler var, hvem byggede det første hus, og hvem var den første til at købe land. Det synes nu stadfæstet, at den første mand til at vælge sig land, og bygge sit hus, var Gullik Olson Gravdal, men den første til at faa sit navn indført i landkontorets bøger, var Gisle Sebjørnson Hallan. Før vi starte disse to mænd ud fra sit opholdssted paa Jefferson, paa deres vandring til det fremtidige Rock Prairie, er det i orden at betragte kortelig hvordan forholdene var paa den tid. Foruden den ovennævnte lille klynge i

Clinton township, var der i Turtle township, højt talt kun fire jettlere, amerikanere, men mest sandsynlig, kun to huse. I Newark, Plymouth, Spring Valley og Avon, var der slet ingen. Skogen stod endnu i sin urtilstand, aldeles uberørt af nybyggerens øks, og marken havde ingensteds sølt rispet af plog eller harv. Landet laa aldeles i sin primitive tilstand, og der fandtes hverken vei eller bro, eller andet merke efter hvid fod eller haand, end de opmaalingspæler som regjeringens landmaalere havde sat paa hver sektion. I Janesville og Beloit var der gjort begyndelse til by. Beloit siges da at have bestaaet af en butik, et daarligt hotel, et lille kværnbrug og nogle usle lebehytter. Der fandtes ingen bro over elven, og da Gisle Hallan og hans trolovede skulde gaa tilfods de fire og tyve mil til Rockford, Ill., for at vies, fandt de det nødvendigt at vente indtil det blev koldt nok saa elven og bækkene frøs til, før de kunde komme frem!

Det fortælles da, hvorledes disse to mænd, Gravdal og Hallan, fik tilhold hos en amerikaner boende nær Mattesta paa Jefferson Prairie, og hvorledes de jaldte sine skræpper med niste, og drog iveri tilfods for at søge sit fremtidige hjem. Det er godt og vel, men her maa vi standse lidt. Her er altsaa et eksempel igjen, paa hvor sørgeligt det er, at historiske begivenheder ikke granskes tilbunds, medens der endnu er tid, saa man kan faa god greie paa alt. Hvem ved nu hvad der var i den skræppen? At der kan findes saa plad usilosjiske folk, at de tror det ikke nu gjør nogen forskjel hvad var i den, synes næsten utroligt. Faktum er at hele Rock Prairies fremtid beroede paa hvad der var i skræppen! Nu maa vi altsaa gjætte os til indholdet, det bedste vi orker. At der var ting deri, som det var godt rygestød i, det er sikkert. Savde de havnet hos norske, og sat kurs fra norske folk og norsk kostholdssted, vilde det være saa ligetil at gjætte leffe og spegefjød, med kanke

lidt gammeløjt. Men da de holdt til hos en hanti, maa man ganske give op al tanke paa disse retter. Mulighederne multipliceres altsaa og hypotesen blir lidt mer usikker. Men havde der ikke været stærk koft i skræppen, som fæstede sig ved ribbenene lidt mer end almindeligt, er det skraasikkert at disse mænd neppe vilde have været saa fuldkommen tilfreds og fornøjet paa krop og paa sjæl, at de saa let havde slaaet sig til ro. Havde de været tomme og hule, og misnøiede med niiten; havde den været tør og sat sig i svelget, vilde de have været langt vanskeligere at tilfredsstille, og det kunde ijaafald let have hændt at de misfornøiede havde gaaet sin kurs, og hele grundlæggelsen af settlementet gaaet udi intet. Saa kan man let videre tænke sig, hvor grundigt anderledes alting vilde have kommet til at bli. Skald saa havde steet, findes der vel neppe en eneste gift mand i hele settlementet som vilde have kommet til at saa den kjærring han nu har, og da naturligvis, heller ikke de samme unger. Naar en skal til at tænke det ud altsammen, gaar det rundt for en, akkurat som naar en forsøger at forestille sig verdensrummet, som aldeles ingen grænser har! Men nok af disse spekulationer om hvilke ulykker det kunde have afstedkommet, om niiten ikke havde været hvad den var, og tilbage til skræppen! Havde vi endda skræppen! Da den sandsynligvis var fyldt af hantihænder, er der kun en ting som synes nogenlunde sikkert. I betragtning af at dette var paa høsten, tør jeg paastaa at der var fuldt op af kogt „ham“ og mince-pie, blandt andre gode ting!

Naar man erindrer sig, at der den dag, ikke var mer end høist otte settlere paa hele Jefferson Prairie, ikke over fire i town of Turtle, som ligger mellem Clinton og Beloit, kun yderst saa i Beloit, og at der var fuldt op af godt, næsten frit regjeringsland at saa hvorjombelst, kan det synes som om det var at „gaa over elven efter vand,“ at gaa den lange vei for

at „søge“ efter land. Men det gjorde de. De gif først tilføds til Beloit, og der etsteds kom de sig over elven ved hjælp af træer som var fældet tværs over fra begge sider, saa at man kun behøvede at vade lite gran midt i hvor det var dybest. Derfra fulgte de en gammel indianersti som førte i nordvestlig retning indtil de kom nær hvor det nordøstlige hjørne af Newark støder sammen med Beloit og Plymouth. I kanten af skogen, hvor der var en spring, slog de sig ned, først den nat under en eg, og siden for godt. Det er vist værd at bemærke, at de tog ikke dette land paa spekulation, som saa mangen homesteader siden har gjort. De havde gaaet ud i et aldeles ukjendt vildnis for at søge et tilfredsstillende hjemsted som skulde træde istedet for det som de havde forladt i Numedal. Her skulde dette hjem bygges; her skal deres livsdages arbeid og styrke sættes ind for denne vinding; til denne plet skal de i fremtiden vende sig tilbage for at finde ly og livets nødtørst og hygge. Her er jord, og vand, og brændsel, og sol og himmel; her er alle de bestanddele som trænges for at bygge et lidet Eden paa jorden. Af slige stoffer bygge vi baade for tid og evighed! Det fortælles at de vendte tilbage til Jefferson Prairie næste dag, for at hente de nødvendige redskaber for at bygge et hus, og at de boede under egen indtil huset blev færdigt. Redskaberne siges at have været en øks og en sag og naver og en hammer. Selv var de bygmestre, og ved hjælp af disse redskaber reiste huset sig, og blev taget i brug ved midten af November. Det var, saavidt vi har nogen sikker besked, det første hus paa Rock Prairie, og det andet i staten, som blev byggt og beboet af norske. Hallan, som straks efter blev gift, boede i huset sammen med Grabdal den vinter.

Nu kunde det kanske være i orden at behandle spørgsmaalet, om hvem byggede det første hus i settlementet. Svad Paft. Diedrichsen skrev i Willed-Magasinet herom, idet han

nævner Blakkestad som den første, er naturligvis ikke værdt at diskutere, da Blakkestad ikke kom til bygden før end næste aar. Soland siger i sin bog, „De Norske Settlementers Historie," p. 120, at Gunnild Ødegaardens hus var det første, men han citerer ingen autoritet herfor. Prof. Flom siger i sin „History of Norwegian Immigration," p. 139, rimeligvis efter samme kilde, at Mrs. Ødegaardens hus var det første. S. L. Scavlem derimod siger i sit bidrag til Rock countys historie, 1908, at Gravdals hus var færdigt nok saa de flyttede ind i midten af November 1839, og at det var det første. Blandt andre som besøgte Rock Prairie denne høst 1839, var Lars Røste, en „lainning," og Goe Bjonno. Bjonno købte land for Mrs. Ødegaarden paa sektion 24, henimod to og en halv mil syd fra Gravdal, den 29de November, 1839. Gravdal har selv fortalt at Mrs. Ødegaarden først besøgte dem medens de var isærd med at bygge hans hus. Gunnul Stordok kom ogsaa over i „Emilie" følget, men stoppede i Chicago den vinter. Det er ogsaa ganske sikkert at han var med at bygge Mrs. Ødegaardens hus den næste vaar 1840. Gravdals hus var lidet og uanseeligt, medens Mrs. Ødegaardens var forholdsvis stort, rigtig et grust hus for de dage. Gravdals lod sig altsaa bygge i en hast, medens Mrs. Ødegaardens tog tid. Havde vi ikke andre bevis, forekommer det mig, at disse „circumstantial evidences" alene, burde være nok til at gjøre det idetmindste høist sandsynligt at Gravdals hus var det første.*)

De eneste to indbyggere denne første vinter — 1839—40 — var altsaa Gravdal og Hallan, i et hus. Det er muligt at Mrs. Ødegaardens hus paabegyndtes den høst, men blev ikke

*) Jeg har ogsaa, i egenhændigt brev fra Salvor Saugan, hans bestemte udsagn, som stemmer overens med ovennævnte. Saugan var i „Emilie" følget og har personlig kjendskab til fakta.

færdigt før end engang om vaaren 1840. Den samme vaar kom ogsaa Lars Skavlem og Gullik Halvorjen Blakkestad, eller Skavlem som han ogsaa tildels kaldtes, og som begge bosatte sig. Flere af „Emilie" følget besøgte rigtignok bygden den sommer, hvoriblandt kan nævnes, Gjermund Skavlem, Knud Kriipensen Fosjebræk, Gullik Springen med flere, men ingen af disse stiftede bo der det aar, skjønt flere af dem købte land. Bygden bestod altsaa den anden vinter, 1840—41, kun af de fem hjemsteder, Gravdal, Hallan, Ødegaarden, Lars Skavlem og Blakkestad.

Om vaaren 1841 kom Gullik Springen, som imidlertid var bleven gift, Gunnul Stordok ligedan, Sellig Olaim, Halvor Nilsen Næe, Knud Fosjebræk, Halvor Nilsen Skavlem med hustru og sønnerne Ole, Paul, Gullik og Herbrand, samt datteren Kari, Sellig Brække, Nils D. Bæglic, og maaske endel andre som ikke blev bosiddende. Gunnul Stordok solgte senere til Gunder Springen, og rejste til Rock Nun. Gullik Springen byggede den vaar sit første loghus tæt ved springen, og

hujet itaar endnu. Vi tog et fotografi af det to aar siden som vi her tager med. Det har været fortalt gjentagne gange, hvordan Gunnul Stordok levede tre maaneder i en høstak der ved Springen. Om ja, saa er det noget ikke mange har gjort. De som erindrer Stordok, vil maaske holde med mig i, at han var ikke den som netop allerbedst var skicket til at bo i en høstak. Han var dygtig stor og før, rigtig en ruff af en kar, og skulde han leve, sove, spise og idethese huse sig i en høstak, maatte det sandelig være lidt mer end almindeligt til stak. Det var vel helst i et brusteskur med høtag paa at han levede, vet je. Nils Bæglie var kanske den første som blev egteviet af norsk ordinert prest; „stasprest“ — da han reiste til Koshkonong til Pajt. Dietrichsen straks efter han ankom fra Norge i 1844. Gisle Gallans ældste barn, datteren Kristine, var det første norske barn født i staten Wisconsin.

Numedølerne maa altsaa have æren for at have været banebryderne i, ikke alene Rock Prairies, men Wisconsins pionering. Hvor Gravdals loghytte først reistes i en hast, har slegten boet siden. Jeg erindrer godt Gullik. Kort, men velbygd, med messingknapper i en kortvorren trøje og spænder i sine lave søndagssko. Det var en brav familie af staute folk paa alle maader.

Enken, Gunnild Ødegaard blev ikke gammel, men hun havde fire døttre. Det var noget ualmindeligt fint og poleret ved dem alle, som godt kan sees endnu i deres efterkommere. Skavlemfamilien var en af de mest udstrakte og forgrenede af bygdens ætter. Altfor sørgeligt at den hvide pest, tæringen, rev saa mange af dem bort, og det som oftest just som de stod i sin mest blomstrende alder. Gallansfamilien blev prominent i mange henjænder, men er nu svagt repræsenteret. Der kunde være adskilligt at sige om Stordokfamilien, men rummet tillader os kun at nævne Halvor, den ældste søn. Uden videre

skolegang end commonjskolen, og med kun de mest almindelige „advantages and opportunities,“ viste han sig i besiddelse af ganske ualmindelige gaver, og var istand til at vinde frem og op til store tillidshverv. Om Springenfamilien kan ogsaa siges at de har været ofte og haardt gjæstet af utidige dødsfald. Gulliks ældste søn, Ole, var blandt de første til at hverve sig i borgerkrigen, og kom hjem helseløs for resten af sit korte liv. Knud er velstaaende, og har været statssenator i Syd Dakota, blandt andre tillidshverv. Ansteen eier gaarden, og bor sommetider der og imellemstunder i Beloit. Søstrene Anne og Live, i Chicago. Springen var i gamle dage, ligesom en naturlig samlingsplads for en stor klynge unge, fordi der var det lystigt, fint, gjæstfrit og godt at være. En stor del af mine lyseste ungdomsminder gaar tilbage did, og det kan mange andre sige med mig. Bæglie var ogsaa et sted, hvor de havde meget husrum, nok af hjerterum, god mad og mange venner. Ole var nummer to iblandt bygdens sønner, i at rejse bort til høiere skolegang. Først statens normalskole og siden universitetet. Efter flere aar som overlærer ved høiskoler, er han nu i forretning i Newton, Iowa, en velstaaende og høit agtet mand. „Besle Halvor“ har gaarden og en hel del atpaa. (Fortættets).

Et brev paa rim.

Jeg agter at skrive i Samband nogle ord,
 Saameget det kan sees, jeg lever her paa jord.
 Det er for dem jeg skriver disse linjer her,
 Som er komne fra Norge og i erindringen mig bær.

Det er mange af dem vi i mindet bær,
 Som vi ikke har spurgt eller ved hvor de er.

Jeg forstaar at Samband vandrer saa vidt,
Saa kunde det nogen træffe, det er ikke frit,
Saa jeg kanske kunde saa høre fra dem.
Det er derfor jeg byder disse linjer frem.

I 1881 vi Norge forlod,
Og fra Dokken i Liagredden til Amerika drog.
I Pope County, Minnesota, vi fandt os et hjem,
Og tiden har gaaet os lykkelig frem;
Det er i Town of Langhei paa sektion 10,
Som vi har havt vor bopæl en 30 aars tid.

Nu er jeg blit gammel, i traaks 69 aar,
Med meget svækket helbred, og hvidt skjæg og haar.
Mit syn er blit dunkelt og hørslen ligesaa,
Og jeg maa mig tæmme til jagte at gaa.

Nu ønsker jeg saa gjerne at alle og enhver,
Som mit navn i tanker og hukommelse bær,
Skal vide min hensigt med dette mit digt —
At saa høre fra dem om ligt og uligt.
Sa vil du være venlig saa brug nu din pen.
Sag skal ikke glemme at svare dig igjen.

Nt. No. 1, Clontarf, Minn. Ole O. Dokken,

Fraa ei ferd til Totunheimen.

Soli glytta fram att, daa eg nofo ut paa dagen tok min
cykle paa Vølle og drog avgarde paa ein tur til Totunheimen.
Regna hadde det gjort no ein dag, so jordi var vorten blaut, og
regndroparne heng enno paa grasftraai og sfogen og tindra og
glima i solskinnet, som skulde det vore glimsteinar. Wegen var
og nofo blaut, so gummiringarne paa min cykle kuste og lissjom

faug jeg fast; men fram gjekk det, um eg so ein og annan gong
køyrde hver ein vassdam i vegen; fyrr no var eg budd paa
ferdi.

Einbølte gardar glytta fram her og kvar etter vegen, og
foli leika paa hustafi; men nede i dalbotnen laag Slidrefjorden
itill og blank som ei fin flate.

Uppe millom ein krull av gardar fekte augo seg ved nofo
ferleg, Lomeskyrkja, der ho stend gamal og graa som eit minne
um forne tider. Dei trur ho er fraa Olav den heilage sine
dagar.

Det var ei fjetrande utsyn hver ei fin bygd i solglans.
Grenderne paa baee sidor aat fjorden med gulnande aakrar og
grøne vøllar, og umkring hev sfogen sett att ei strimla her og
kvar, ein grøn fransk fring vollarne. Men der aasryggen
høydar seg upp, kjem han fram att og fortel, at heidi er hans.
Langt mot nord ser ein nutarne hevja seg upp or synsrandi
med snø paa topparne.

Sugakollen stend der storsleg og breid lifesom ei verga mot
nordveststormarne. Men hur du der innunder ein haustdag,
naar det bles upp til storm, vil du nok finna, at han ikkje er
so logn som ein skulde tru. Eg saag paa den graae skodde; som
drog jeg umkring toppen paa honom og tenkte, at det var
fyrebod um, at det vilde koma regn att. Eg skulde ikkje taka
iniis, fyrr daa eg saman med ein agent fraa Gjøvik — eg trefte
han ved Kvismo — køyrde fram til Bangsnes, tok alt regn-
droparne til aa piisa paa glasrutorne. Etter ein liten stans
der, reiste me so frametter forbi Øilo stasjon; men daa regna
det, so det juste i grafi. Me klemde paa med full fart, for at
me kunna naa inn under tafet ved Svamsklevi, fyrr storfuri
kom.

Me vart sitjande der ei lang stund og venta paa, at iverø

fulde gjeva seg. Medan dryfta me mange sakir, lite fraa gudsdomarne ved Leirolfundet og draape, som ei gong i tidi hadde gjenge fyre seg der me sat.

Me kom daa endeleg avgarde og fram til Grindaheim hotel, der eg fekk meg varm mat og husrom natti hver. Fjelagen min tok inn paa Fagerlid hotel.

Morgenen etter vakna eg, daa soli titta inn gjennom glajet. Eg reis upp, fekk paa meg klædi og kom meg ut paa tunet. Na, for fint ver! Det glimde og schein yver fjell og fjord, rett høgtdsver. Dei himmelhøge fjelltopparne stod som forklaara og schein blaee imot ein, men nedenunder stod den alt gulnande bjørkefogen og brikte og sveipte seg inn i ein blinkjande ljøsflama. Fjorden laag endaa still og sfuggesvart. Vestover den finaste flati med gule aakrar og tettbygde gardar ratt oppunder bjørkelidi.

Klukka var 9 daa eg budd paa ferdi att drog avgarde. Her og der langs etter vegen stod ein og annan og stræva med sfuren. Det saag ut til, at jordi bar vonom meir grøda i aar, enn ein sfulde tru. Det var svakt og fint aa køyra etter Mjøsstrand, og hjuli rulla lett paa den nybygde vegen, som no var turr vorten i morgonsoli. Det bar framover, og eg var snart ved Die, der vegen tek til aa stige, so eg maatte finne meg i aa gaa og rulle cyklen min. Men med ei og annan liti flate, som ga meg lov til aa sita paa, var eg snart framme ved Skogstad.

Torgeir Magistad.

Riste over bygdelagene,

med først hvert lags formand, dernæst dets sekretær:

Valbris Samband, A. A. Beblen, Stillwater, Minn.; A. M. Sundheim, Minneapolis, Minn.

Telelaget, A. A. Trovaten, Fargo N. Dak.; E. B. Salverson, Fargo, N. Dak.

Hallinglaget, Dr. Olaf Th. Sierping, Fergus Falls, Minn.; S. E. Msafer, Wacott, N. Dak.

Numedølslaget, S. S. Strøm, Hillsboro, N. Dak.; O. O. Enes-tvedt, Belview, Minn.

Gudbrandsdølslaget, Rev. L. P. Thorkbeen, St. James, Minn.; Ivar Olstad, 1302 Washington Ave. So., Minneapolis, Minn.

Trønderlaget, konsul S. Bendese, Grand Forks, N. Dak.; Prof. T. E. Wollan, Fergus Falls, Minn.

Nordlandslaget Rev. J. A. Johansen, Spicer, Minn.; Julius Bauman, Carlton, Minn.

Sognalaget, Rev. O. Refsdal, Chetek, Wis.; O. Williamson, Owatonna, Minn.

Selbulaget, A. O. Serum, Halstad, Minn.; O. S. Uglem, Princeton, Minn.

Vosselaget, Prof. L. Voc, Forest City, Iowa; L. L. Torgerson, Kieffer, Minn.

Sørtesdølslaget, Bj. Bjørnaraa, Starbuck, Minn.; G. Grundesen, East Grand Forks, Minn.

Nordfjordlaget, Rev. N. J. Meland, Lodi, Wis.; Rev. N. Anderson, La Crosse, Wis.

Landingslaget, S. A. M. Steen, Northfield, Wis.; C. S. Beck, Lake Preston, S. Dak.

Totningslaget, John C. Gran, Spring Grove, Minn.; M. P. Thune, 2247 Fillmore St. N. E., Minneapolis, Minn.

Østerdølslaget, N. T. Moen, Fergus Falls, Minn.; Ole Høi-berg, Kathryn, N. Dak.

Søndmørslaget, Dr. S. Kjelde, Abercrombie, N. Dak.; Rev. T. Nørstad, Dwight, N. Dak.

Mjøsenlaget, Th. Gunderson, Beloit, Iowa; O. M. Onsum, Highwood, Ill.

Hadelangslaget, T. A. Walby, Hudson, Wis.; Per Jacobson, Hudson, Wis.

Solunglaget, Amund Østmo, Grand Forks, N. Dak.; E. M. Berg, McIntosh, Minn.

Sigdalslaget, N. B. Pederson, Rothsay, Minn.; G. L. Hagen, Crookston, Minn.

Wisconsin Teleslag, Rev. E. S. Urberg, Blair, Wis.; D. L. Ormbree, Arcadia, Wis.

Iowa Teleslag, Rev. A. J. Torgerson, Lake Mills, Iowa; L. G. Tweed, Lake Mills, Iowa.

Tin og Gransherredslag, Halvor Odgaard, Oldham, S. Dak.; Lars Stenjon, Oldham, S. Dak.

Sundalslag, L. N. Anderson, Stevens Point, Wis.; E. G. Gladwed, Lake City, Minn.

Hardangerlag, Wollert Hildahl, Sioux Falls, S. Dak.; S. A. Jordahl, Sioux Falls, S. D.

Stabangerlaget, Rev. E. J. Castvold, Jewell, Iowa; Rev. D. Shefweland, Lisbon, Ill.

Søndhordlandslaget, Rev. L. D. Thorsen, Eagle Grove, Iowa; Geo. Larson, Storch City, Iowa.

Binger-, Odals- og Eidfoglaset, J. E. Jacobson, Dazen, N. Dak.; Christian Chr. Lund, Neenah, Wis.

Hordalag (Horder og Bergensere), S. M. Jacobson, N. S. Hoffstad.

Norwegian - American.

Et norsk-amerikansk nyhetsblad
i det engelske sprog.

Der er blandt de norske i Amerika et vidtstrakt krav for en avis af denne art, -- et blad som den opvoksende, ofte engelsktalende, slegt vil læse med interesse og der ved vedligeholde de egenskaber og de kulturtræk, som de har faaet i arv fra sine forældre.

Bladet udkommer ugentlig
og koster kun 1 dollar aaret.

Skriv for eksemplar til

MOHN PRINTING CO.,
Northfield, Minn.

HALMRAST'S

NEW PHOTO STUDIO.

Lake Street and Bloomington Ave.,
Minneapolis, Minn.

We have lately moved into our own elegant new business block, and have one of the best appointed studios in the Northwest. Come to us for your holiday pictures.

Komplet

Udvalg

af musik og instrumenter. En righoldig, fuldstændig samling af **egte gamle violiner**. Videnskabelig reparering og omarbejdning af violiner en specialitet. Faa Deres julegaver her.

H. P. BLAKKESTAD,
619 First Avenue S., (2den etage), Minneapolis, Minn.

Læs Adresselappen!

Efter dit navn kan du se "sep11," sep10," sep09," osv. Det betyr "opbetalt til og med September heftet 1911," "opbetalt til og med September heftet 1910 osv."

Staar der "sep12," oct12," "mar12," saa er det meget bra, og du kan lægge bogen fra dig med god samvittighed. Læser du derimod "sep11," oct11," saa vil din kontingent velkommes naarsomhelst. Staar der "sep10," eller noget med "10" saa er det paatide du rapper dig, thi vi venter med længsel. Adresselapper med "09," "08," og saaledes tilbage, er igrunnen anklager, som man bør gjøre sig fri for.

Lutheran Publishing House

Norwegian Books. Bibles in the Norwegian, English
and Swedish language.

DECORAH, IOWA

719 Hennepin Ave.
MINNEAPOLIS, MINN.

Katalog 1911-1912

indeholdende

Fortegnelse over ca. 2000 nye Bøger indkommet til vor Boghandel i 1910-11.

Sendes gratis og portofrit.

The Free Church Book Concern

322 Cedar Ave., Minneapolis, Minn.

Stort Assortement i Malerverarer

Pratt & Lambert's Fernisser
Lowe Brothers' Maling
Adams' Koster
Malerers Udstyr

EN GROS OG DETAIL.

Twin City Paint Company

111-113 So. Sixth St. = Minneapolis.